

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026 (VNS 2/2022 vp). Valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 19.05.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja, talousjohtaja Kristiina Olsson, puolustusministeriö
- budjettineuvos Petri Syrjänen, valtiovarainministeriö
- suunnittelupäällikkö, kenraalimajuri Janne Jaakkola, Pääesikunta

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- Päälystöliitto ry
- Reserviläisliitto ry
- Suomen Reserviupseeriliitto ry
- Upseeriliitto ry
- Aliupseeriliitto ry
- Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Hallitus kohdentaa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023—2026 puolustusmäärärahoihin lisärahoitusta yhteensä noin 2,2 miljardia euroa. Puolustusvoimien määrärahoja lisätään vuonna 2023 noin 788 miljoonalla eurolla ja vuosina 2024—2026 noin 408—536 miljoonalla eurolla vuodessa.

Valiokunnan lausunto PuVL 4/2022 vp

(2) Kokonaissummasta toimintamenoihin osoitetaan lisämäärärahaa kehyskaudelle 2023—2026 vuosittain noin 129—201 miljoonaa euroa. Puolustusmateriaalihankintoihin kehyskaudella kohdennettavan noin 1,5 miljardin euron määrärahan painopisteessä on kriittisen lisämateriaalin täydentäminen materiaaliavarastoissa havaittuja puutteita täydentämällä. Lisärahoituksella hankitaan muun muassa panssarintorjunta-aseistusta, ilmatorjunta-aseistusta, tykistön ampumatarvikkeita sekä meri- ja ilmapuolustuksen ohjuksia. Lisätalousarvion 2022 kanssa uusien puolustusmateriaalihankintojen yhteenlaskettu arvo on noin 2 miljardia euroa.

(3) Valiokunta pitää heikentyneessä turvallisuustilanteessa tehtyjä Puolustusvoimien vahvistamista koskevia päätöksiä tarpeellisina ja vastuullisina: puolustushallinto sai kaikki tässä vaiheessa tarpeelliseksi katsomansa lisäresurssit. Valiokunta pitää välttämättömänä, että puolustushallinnon mahdollisiin lisämäärärahatarpeisiin on valmiutta vastata myös jatkossa. Valiokunta korostaa, että Suomi tarvitsee vahvan kansallisen puolustuskyvyn kaikissa tilanteissa ja kaikissa turvallisuuspoliittisissa ratkaisuissa, myös Naton jäsenenä.

Puolustusvoimien henkilöresurssit muuttuneessa turvallisuusympäristössä

(4) Puolustusvoimien henkilöstövahvuus on nyt noin 12 000 henkeä, joista 4 000 on siviilejä. Vuonna 2021 laaditussa puolustusselonteossa linjattiin tavoitteeksi kasvattaa Puolustusvoimien henkilöstömäärää 500 henkilötyövuodella asteittain 2020-luvun loppuun mennessä. Saadun selvityksen mukaan Ukrainan sodan myötä puolustusselonteossa linjattua pysyvän henkilöstön rekrytointiohjelmaa nopeutetaan. Lisäksi sopimussotilaiden määrää lisätään noin 180—230 henkilötyövuodella nykyisestä noin 350 henkilötyövuodesta. Henkilöstölisäykset Puolustusvoimissa kohdistuvat sekä siviili- että sotilashenkilöstöön, ja ne aloitetaan jo vuonna 2022. Valiokunta pitää tärkeänä, että ammattialiupeereiden ja upseereiden lisääntyvään koulutustarpeeseen on riittävät resurssit muun muassa Maanpuolustuskorkeakoulussa.

(5) Valiokunta huomauttaa, että puolustusselonteon henkilöstömäärälinjauksia arvioitaessa ei voitu huomioida Suomen Nato-jäsenyyden tuomia mahdollisia lisärekrytointitarpeita (esim. Naton valmiusjoukkoihin osallistuminen) sen paremmin kuin sitäkään, että Ukrainan sodan seurauksena kertausharjoitusten tasoa nostetaan merkittävästi. Hallitusohjelmassa tavoitteena oli noin 20 prosentin lisäys nykytasosta (n. 18 000 reserviläistä vuodessa) hallituskauden loppuun mennessä. Edellä mainitut lisävelvoitteet sitovat merkittävästi kantahenkilökuntaa.

(6) Edellä todettuun viitaten valiokunta toteaa, että puolustusselonteon linjaus 500 henkilötyövuoden lisäyksestä voi hyvin osoittautua riittämättömäksi. Asiaa on syytä seurata tarkasti, ja puolustushallinnon on syytä säännönmukaisesti informoida valiokuntaa henkilöstöresurssien riittävyydestä. Valiokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että Puolustusvoimien henkilöstön työssä jaksamisen haasteet ovat olleet esillä jo usean vuoden ajan (ks. valiokuntannan mietintö puolustusselonteosta PuVM 4/2021 vp, kpl:t 71—79). Henkilöstön jaksamiseen tulee valiokunnan mielestä kiinnittää erityistä huomiota. Valiokunta pitää tärkeänä kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua maanpuolustustyöhön. Tätä taustaa vasten kutsuntojen laajentaminen koskemaan myös naisia asevelvollisuuden kehittämistä arvioineen parlamentaarisen komitean loppuraportin mukaisesti on tervetullut askel. Kutsuntojen laajentaminen koskemaan myös naisia maksaa arviolta 4 miljoonaa euroa vuodessa.

Valiokunnan lausunto PuVL 4/2022 vp

(7) Valiokunta pitää erittäin hyvänä kertausharjoituksiin tehtyä tasokorotusta, jossa noin 20 000 henkilön sijaan tavoitetasoksi asetetaan nyt vuosittain 28 000—29 000 reserviläisen kouluttaminen. Tällä linjauksella kertausharjoitusten määrä palautetaan kestäväälle tasolle. Kertausharjoitusmäärien nosto yhdessä MPK:lle annettujen lisäresurssien kautta, antaa Suomen puolustukselle uskottavuutta ja mahdollistaa myös uuden paikallispuolustuskonseptin jalkauttamisen. Valiokunta korostaa, että MPK:lla ja siihen kuuluvilla reserviläisjärjestöillä on suuri rooli maanpuolustustietoisuuden ja -tahdon ylläpitämisessä sekä reserviläisten koulutuksen ja kenttäkelpoisuuden tukemisessa. MPK:n ja reserviläisjärjestöjen toiminta tulee aiempaa paremmin huomioida osaksi ennalta ehkäisevää sotilaallista puolustuskykyä ja -ratkaisua.

(8) MPK:n toiminnan pitkäjänteisyyden kannalta on välttämätöntä, että järjestön toiminnan rahoitus siirretään suoran budjettirahoituksen piiriin. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä tarkasteltaessa on syytä kiinnittää huomiota myös ampumaratojen riittävyYTEEN. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että mahdollisen EU:n lyijyasetuksen voimaantulo ei heikennä reserviläisjärjestöjen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä ja harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä kotimaisen puolustusteollisuuden rooli

(9) Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan vaikutukset tulevat olemaan pitkäaikaisia ja saamaan uusia muotoja cyber- ja hybridivaikuttamisen kautta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomessa varaudutaan vastaamaan myös tulevaisuuden uhkiin. Puolustushallinnon tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa on linjattu puolustuselonteossa. Valiokunta totesi puolustuselonteosta antamassaan mietinnössä pitävänsä tärkeänä sitä, että puolustushallinto keskittää omaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa ja resursseja sekä kansallisesti että kansainvälisesti tutkimustyössä niille osaamisalueille, jotka ovat kriittisiä puolustushallinnolle ja joita ei voida muualta hankkia. Puolustusvoimat käytti tutkimus- ja kehittämistoimintaan noin 48 miljoonaa euroa vuonna 2020.

(10) Turvallisuusympäristön edellyttämä varautuminen, valmius sekä uusien teknologioiden hyödyntäminen korostuvat painopistealueina myös suomalaisessa puolustusteollisuudessa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että puolustustarvikkeissa tilauksia kohdistetaan kotimaahan aina, kun se on huoltovarmuussyistä tai osaamisen säilymisen kannalta perusteltua. Valiokunta huomauttaa, että tästä asiasta on useita linjauksia muun muassa valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto PuVL 4/2022 vp

Helsingissä 19.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps

jäsen Anders Adlercreutz r

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Hanna Holopainen vihr

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Mika Kari sd

jäsen Jukka Kopra kok

jäsen Joonas Könttä kesk

jäsen Juha Mäenpää ps

jäsen Riitta Mäkinen sd

jäsen Veijo Niemi ps

jäsen Erkki Tuomioja sd

varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola